

سازمان مجتبی‌ترین کشور
معاونت امور توانبخشی

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان (غیر دولتی روزانه توانبخشی - آموزشی ویژه اختلالات جسمی حرکتی)

۱۴۰۲

به نایخ نمدر

**دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان
غیردولتی روزانه توانبخشی - آموزشی ویژه اختلالات جسمی حرکتی
(ظرفیت ۵۰ نفر)**

مقدمه

نظر به اینکه بر اساس لایحه قانونی تشکیل سازمان بهزیستی کشور (مصوب سال ۵۹/۰۳/۲۴) و بند (۷) ماده (۲۶) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب سال ۸۰/۱۱/۲۷ مجلس شورای اسلامی)، صدور پروانه فعالیت برای ایجاد مراکز توانبخشی با هدف گسترش و ارتقاء سطح کیفی ارائه خدمات آموزشی، توانبخشی، مراقبتی به گروه هدف در جهت نیل به توانمندسازی آنان و کاهش تصدی گری دولت، بر عهده سازمان بهزیستی کشور بوده و به موجب جزء (۸) بند (پ) ماده (۵۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب سال ۹۶/۰۱/۱۶ مجلس شورای اسلامی) نیز این سازمان متولی ارائه خدمات حمایتی و توانبخشی به کلیه معلولان و سالمندان نیازمند جامعه و مرجع صدور پروانه تاسیس و فعالیت مراکز توانبخشی می‌باشد، این دستورالعمل در اجراء قوانین فوق، با هم اندیشی متخصصان و کارشناسان مرتبط در سازمان بهزیستی کشور، بهزیستی استان‌ها، انجمن مراکز غیردولتی توانبخشی و انجمن های علمی، در سال ۱۴۰۲ بازنگری و تنظیم شده و پس از تصویب در شورای مدیران حوزه توانبخشی، به منظور اجراء ابلاغ می‌گردد.

ماده ۱

تعاریف

۱-۱: فرد (توانخواه) با اختلالات جسمی حرکتی

به فردی اطلاق می‌شود که در سیستم عصبی، عضلانی و اسکلتی با علل مادرزادی و یا اکتسابی دچار اختلال می‌باشد و مشکلات حرکتی و پوسچرال ناشی از اختلال به دنبال فقدان و یا عدم کارایی در ساختار تشریحی اندام‌ها، تنه و ستون فقرات موجب محدودیت در انجام امور شخصی، فعالیت‌های زندگی و تکالیف اجتماعی وی می‌گردد.

۱-۲: کودک با تاخیر رشدی در حیطه حرکتی

کودکی است که به دلیل وقفه‌های قابل توجه در حیطه حرکتی، از بدو تولد تا سن قبل از مدرسه دچار مشکل بوده و با توجه به سن، خصوصیات مورد انتظار را بروز نداده است.

تبصره ۱: برای ارائه خدمت به کودکان با تاخیر رشدی، مرکز روزانه تخصصی متناظر^۱ با تاخیر رشدی و فعال در شهرستان، از اولویت ارجاع برخوردار بوده و نیز لحاظ نظر خانواده در انتخاب نوع مرکز، ضروری است.

تبصره ۲: در صورت تخصیص کد توسط کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت، به کودکان با تاخیر رشدی حرکتی، این کد حداکثر دو سال اعتبار داشته و موضوع در برگه معرفی کودک به مرکز درج و مرکز موظف به ارجاع کودک برای شرکت در کمیسیون، در فاصله‌های یک ساله است.

تبصره ۳: در صورت عدم تخصیص کد توسط کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت، به کودکان با تاخیر رشدی حرکتی، تشکیل پرونده در بهزیستی شهرستان و ارجاع کودک به مرکز روزانه ویژه اختلالات جسمی حرکتی برای دریافت خدمات در بازه زمانی ۶ ماه و مستندسازی بهبود عملکرد کودک و در صورت نیاز تخصیص کمک هزینه (یارانه) الزامی است. در صورت رضایت خانواده و تایید بهبود عملکرد کودک در پایان ۶ ماه مذکور، امکان استمرار و تکرار فرایند اخیر تا سقف ۲ سال مجاز است.

۱-۳: مرکز غیردولتی روزانه توانبخشی - آموزشی ویژه اختلالات جسمی حرکتی

به مرکزی اطلاق می‌گردد که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از سازمان بهزیستی تأسیس گردیده و برابر ضوابط و مقررات مندرج در این دستورالعمل، به صورت روزانه به افراد با اختلالات جسمی حرکتی، از سنین شیرخوارگی تا بزرگسالی و خانواده ایشان ارائه خدمت می‌نماید. این مرکز می‌تواند علاوه بر ارائه خدمات در نوبت صبح، نسبت به ارائه خدمات در نوبت بعدازظهر نیز اقدام نماید.

ماده ۲

شرایط تخصصی متقاضی و مسئول فنی

۲-۱: شرایط تخصصی متقاضی:

۲-۱-۱- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی پزشکی و یا کارشناسی ارشد در رشته های فیزیوتراپی، کاردرمانی، ارتوپدی فنی، مشاوره توانبخشی و مدیریت توانبخشی از دانشگاه‌های مورد تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، با معدل حداقل ۱۵ در دو مقطع تحصیلی متوالی

۲-۱-۲- دارا بودن گواهی شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط با فعالیت مرکزی که قصد تاسیس آن را دارد، حداقل به مدت ۴۰ ساعت

^۱ منظور از مرکز روزانه تخصصی متناظر با تاخیر رشدی و فعال در شهرستان، این است که کودک با تاخیر رشدی بینایی باید به مرکز روزانه توانبخشی آموزشی ویژه اختلالات بینایی، کودک با تاخیر رشدی جسمی حرکتی باید به مرکز روزانه توانبخشی آموزشی ویژه اختلالات جسمی حرکتی و کودک با تاخیر رشدی شناختی باید به مرکز روزانه توانبخشی آموزشی ویژه اختلالات رشدی هوشی فعال در شهرستان محل زندگی کودک ارجاع گردد.

۳-۱-۲- سابقه کار مرتبط با افراد با اختلالات جسمی حرکتی، حداقل به مدت ۳ سال

۴-۱-۲- تایید صلاحیت علمی و تجربی متقاضی، مبتنی بر رزومه و مستندات مرتبط، در دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان

۵-۱-۲- تایید صلاحیت علمی و تجربی متقاضی، در مصاحبه تخصصی معاونت توانبخشی استان

تبصره ۱: در مناطق کم برخوردار، با گواهی بهزیستی استان مبنی بر نبود متقاضی با شرایط مندرج در این بند و تایید دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان، تاسیس مرکز با مدرک تحصیلی کارشناسی در رشته‌های تحصیلی فوق، امکان‌پذیر است.

تبصره ۲: افرادی که واجد شرایط و متقاضی دریافت پروانه مسئولیت فنی مرکز خود می‌باشند، در اولویت تاسیس قرار دارند.

۲-۲: شرایط تخصصی مسئول فنی:

۱-۲-۲- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی پزشکی و یا کارشناسی در رشته های فیزیوتراپی، کاردرمانی، گفتاردرمانی و ارتوپدی فنی از دانشگاه های مورد تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، با معدل حداقل ۱۵ در دو مقطع تحصیلی متوالی

۲-۲-۲- سابقه کار مرتبط با افراد با اختلالات جسمی حرکتی حداقل به مدت ۲ سال

تبصره ۳: برای افرادی که پیش از ابلاغ این دستورالعمل و بر مبنای مفاد دستورالعمل‌های پیشین موفق به اخذ پروانه‌های موافقت اصولی، فعالیت و مسئول فنی گردیده‌اند، شرایط مندرج در دستورالعمل‌های زمان اخذ مجوز و یا تمدید، جاری خواهد بود.

تبصره ۴: با هماهنگی و تایید بهزیستی استان و دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی و پس از انتشار دو نوبت آگهی جذب توسط صاحب امتیاز در روزنامه های کثیرالانتشار و نبود مسئول فنی تمام وقت، امکان بکارگیری دو مسئول فنی پاره وقت در رشته های مجاز به دریافت پروانه مسئولیت فنی مرکز، با تعیین روز و یا ساعت مسئولیت در پروانه، وجود داشته و مشابه مراکز تک مسئول فنی، در تمام ساعات فعالیت مرکز، باید حداقل یک مسئول فنی حضور داشته باشد.

تبصره ۵: در مراکزی که عمده خدمات به صورت روباتیک ارائه می شوند، بکارگیری مسئول فنی در رشته های مهندسی مرتبط و پس از گذراندن حداقل یک هفته دوره کاربینی، در مراکز با کاربری مشابه و با تایید دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی مجاز است.

تبصره ۶: در فاصله دریافت پروانه فعالیت تا راه‌اندازی مرکز، کاربینی صاحب امتیاز و مسئول فنی از یکی از مراکز با کاربری مشابه، حداقل به مدت یک هفته، با هماهنگی بهزیستی استان، الزامی است.

تبصره ۷: برای مراکز برگزار کننده دوره‌های کاربینی، در چک لیست ارزشیابی مرکز امتیاز قائل خواهد گردید.

ضوابط پذیرش و شرایط ترخیص

۳-۱- ضوابط پذیرش

۳-۱-۱- پذیرش افراد با شرایط مندرج در ماده یک این دستورالعمل، با یا بدون تشخیص کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت، از سن شیرخوارگی تا بزرگسالی، به صورت مختلط (دختر و پسر) و با رعایت ضوابط مربوطه و در صورت لزوم همراه با خانواده، امکان پذیر است. نوبت پذیرش در دو گروه سنی کودک و بزرگسال، با رضایت خانواده ها و با هماهنگی بهزیستی شهرستان، می تواند به صورت یک روز در میان تعیین گردد.

۳-۱-۲- افراد به دنبال آسیب های ارتوپدی (نظیر بیماری های مفصلی، استخوانی، بافت همبند، عضلانی در اندام ها و ستون فقرات) و نیز بدشکلی ها با علل مادرزادی نظیر (عدم تشکیل اندام ها و انگشتان و ...) و یا اکتسابی (نظیر ضربه، شکستگی و قطع عضو و ...) و یا اختلالات نورولوژیک، قبل از پایان مراحل رشد، نظیر (فلج مغزی، اختلالات رشدی - عصبی، ژنتیکی، متابولیک، تاخیر رشدی و ...) یا بعد از پایان مراحل رشد نظیر (سکته مغزی، پارکینسون، MS، صدمات به مغز و نخاع و هرگونه پیامد حرکتی ناشی از صدمه یا آسیب در CNS، PNS و سیستم اتونوم و ...) که باعث محدودیت در عملکرد و مشارکت فرد شود، گروه هدف این مرکز می باشند.

۳-۱-۳- در آسیب های نورولوژیک و موارد تاخیر رشدی حرکتی قبل از پایان مراحل رشد (۷ سالگی) اولویت ارجاع افراد، به مراکز جسمی حرکتی است.

۳-۱-۴- در آسیب های بعد از پایان مراحل رشد، با توجه به اهداف عملکردی که خانواده برای توانخواه دارد و نیز معلولیت غالب تعیین شده در کمیسیون تعیین نوع و شدت معلولیت، ارجاع صورت می پذیرد.

۳-۱-۵- در صورت نیاز، در بدو پذیرش، ارجاع فرد به مطب پزشک عمومی (به منظور چک شدن وضعیت سلامت فرد و اخذ گواهی پایدار بودن وضعیت سلامت و عدم وجود تهدید و خطر جانی و یا تایید نیاز به خدمات توانبخشی) صورت پذیرد.

۳-۱-۶- پذیرش هر کودک به همراه یکی از اعضای خانواده (ترجیحاً مادر) در مرکز در دو ماه اول پذیرش، الزامی است و پس از این دوره، حضور خانواده با توجه به نیاز کودک و خانواده، و با هماهنگی مرکز انجام خواهد شد.

۳-۱-۷- پذیرش توانخواهان مقیم مراکز مراقبتی تابعه سازمان با همراهی مربی اعزامی از سوی مرکز مذکور، صورت خواهد پذیرفت.

۳-۱-۸- پذیرش بدوی و آزاد افراد (دارای گواهی پزشک یا متخصص توانبخشی ذیربط، مبنی بر تایید ابتلای فرد به اختلالات جسمی حرکتی، در مرکز و تشکیل پرونده و ارائه خدمات و سپس معرفی به بهزیستی شهرستان حداکثر به مدت ۱۰ روز کاری، برای تشکیل پرونده، دریافت مجوز پذیرش موقت، شرکت فرد در کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت و در صورت احراز شرایط، برخورداری از کمک هزینه (یارانه) خدمات مرکز، مجاز بوده و بعد از تعیین وضعیت فرد توسط کمیسیون، مرکز ملزم به اخذ گواهی کمیسیون از خانواده و درج در پرونده پذیرش فرد بوده و در صورت عدم تایید کمیسیون، کودکان تاخیر رشدی با شرایط مندرج در بند ۲-۱ این دستورالعمل دریافت خدمت نموده و کودکان غیرمشمول ترخیص خواهند شد.

۳-۱-۹- در صورت وجود ظرفیت خالی خدمت گیرنده در مرکز، پذیرش فردی که خود و یا خانواده تمایل به تشکیل پرونده برای وی در سازمان بهزیستی ندارد، بلامانع بوده و خانواده ملزم به ارائه گواهی پزشک یا متخصص توانبخشی ذیربط، مبنی بر تایید ابتلای فرد به اختلالات جسمی حرکتی به مرکز و مرکز موظف به ارائه آمار وی به بهزیستی

استان به عنوان فرد پذیرش آزاد و رعایت شهریه ابلاغی سالیانه می‌باشد.
۳-۱-۱۰ پذیرش افراد خدمت گیرنده از مهدکودک و یا مدارس (عادی و یا استثنایی) یا مراکز مراقبتی تابعه سازمان، با شمول کمک هزینه (یارانه) در **نوبت صبح یا بعدازظهر** مجاز است.

۳-۱-۱۱ پذیرش افراد با شرایط مندرج در بند ۱-۱ و ۱-۲ این دستورالعمل، برای ارائه خدمات نگهداری، در **نوبت بعدازظهر**، تحت نظارت مسئول فنی مرکز (حضور یا آنلاین) و با شهریه توافقی با خانواده، بلامانع است. برای ارائه این نوع از خدمت، دریافت یک مجوز کلی و مکتوب از بهزیستی استان، کفایت می‌نماید.

۳-۱-۱۲ پذیرش افراد مندرج در ماده یک این دستورالعمل و تحت پوشش سازمان (بدون محدودیت سنی)، برای ارائه خدمات در قالب خرید خدمت و یا بیمه سلامت با مجوز مکتوب (کلی و یا موردی) بهزیستی استان، در **نوبت بعدازظهر** مجاز است.

۳-۱-۱۳ پذیرش افراد مندرج در ماده یک این دستورالعمل و غیرتحت پوشش سازمان (بدون محدودیت سنی)، برای ارائه خدمات، با مجوز دستگاه ذیربط و اطلاع رسانی مکتوب به بهزیستی استان، در **نوبت بعدازظهر**، بلامانع است.

۳-۱-۱۴ پذیرش افراد دارای گواهی کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت ساکن در مناطق کم برخوردار ارجاعی از سوی بهزیستی استان و ارائه خدمات توانبخشی ترکیبی (حضور + توانبخشی از راه دور)، با پوشش بیمه سلامت یا در قالب خرید خدمت یا در ذیل سایر طرح های اعلامی از سوی سازمان بهزیستی، بلامانع است.

۳-۱-۱۵ - معاونت امور توانبخشی استان ملزم به بررسی چرخه ارجاع توانخواهان از مبادی پذیرش (مراکز توانبخشی، پیشخوان ها، ستاد های پذیرش، مجتمع های خدمات بهزیستی، مراکز مثبت زندگی و بهزیستی شهرستان) تا زمان تشکیل پرونده در مرکز با اهداف ۱- تسهیل و تسریع در فرایند پذیرش، ۲- افزایش سطح رضایت و پیگیری خانواده ها، ۳- دسترسی توانخواهان به مداخلات بهنگام ۴- ترخیص افراد واجد شرایط و پوشش افراد پشت نوبت؛ و رفع موانع احتمالی می باشد.

۳-۲: شرایط ترخیص

- ۳-۲-۱- تشخیص تیم توانبخشی مرکز به سرپرستی و تایید مسئول فنی
- ۳-۲-۲- رسیدن به سطحی از توانمندی جسمی و روانی لازم برای داشتن مشارکت فعال در خانواده و جامعه
- ۳-۲-۳- فراهم بودن بستر مناسب در خانواده و جامعه جهت تداوم توانبخشی و برقراری ارتباط موثر و مداوم با فرد
- ۳-۲-۴- فراهم بودن شرایط تداوم مشارکت فعال از طریق ارجاع به سطوح بالاتر
- ۳-۲-۵- تمایل فرد یا خانواده به ترخیص (با ذکر دلایل توسط فرد یا خانواده به بهزیستی شهرستان)
- ۳-۲-۶- عدم همکاری فرد یا خانواده با مرکز (با ذکر دلایل توسط مرکز به بهزیستی)
- ۳-۲-۷- تشخیص کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت

ماده ۴

فرایند ارائه خدمات در مرکز

پس از طی مراحل پذیرش، فرایند ارائه خدمات در مرکز به ترتیب ذیل صورت می‌پذیرد:

۴-۱- ارزیابی تخصصی اولیه توسط اعضای تیم توانبخشی

۴-۲- برگزاری جلسه توجیهی توسط مسئول فنی، برای فرد یا عضو پیگیر خانواده و شرح روند اقدامات و خدمات مرکز (نظیر معرفی کارکنان و ذکر نوع تخصص و نوع و میزان کمکی که می توانند به فرد و خانواده بنمایند و تعیین حدود نسبی انتظارات فرد یا خانواده و مدت زمان لازم برای حضور فرد در مرکز برای دستیابی به نتایج بهتر و ...) و ذکر وظایف متقابل فرد یا خانواده (شامل نحوه تعامل با مرکز، آماده سازی فرد برای حضور مستمر در مرکز، پیگیری توانبخشی در خانه، پرداخت سهم مشارکت و ....) و نیز معرفی سلسله مراتب ارائه پیشنهادات و انتقادات فرد یا خانواده (شامل مذاکره با مسئول فنی، شرکت در نظرسنجی خدمات، مذاکره با کارشناس بهزیستی شهرستان یا استان و استفاده از سامانه بازرسی)

۴-۳- تشکیل پرونده تخصصی (توانبخشی و آموزشی)

۴-۴- تعیین اهداف توانبخشی فرد، به منظور توانمندسازی، جبران محدودیت‌های عملکردی و دستیابی وی به سطح بالاتری از مشارکت در زندگی فردی و اجتماعی و نهایتاً افزایش کیفیت زندگی؛ در یک بازه زمانی مشخص - توسط تیم تخصصی - در جلسه گروهی

۴-۵- تدوین و طراحی برنامه توانبخشی، منطبق با اهداف فوق و با مشخص شدن شرح وظایف هر یک از اعضای تیم

۴-۶- اجرای برنامه آموزشی و توانبخشی و ثبت کلیه اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات پیگیری در پرونده تخصصی

۴-۷- نظرسنجی دوره ای از خدمت گیرندگان (فرد یا خانواده)، به صورت الکترونیک و بر مبنای شیوه نامه ابلاغی از سوی دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان

۴-۸- تشکیل گروه "پیوند خانه و مرکز" با حضور خانواده ها یا خدمت گیرندگان منتخب و کارکنان مرکز، بر مبنای شیوه نامه ابلاغی از سوی دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان

۴-۹- برگزاری جلسات Case Conference به صورت هر ۴ ماه یک بار - با حضور مربیان و کلیه اعضاء تیم توانبخشی (و در صورت نیاز فرد و یا خانواده) و بررسی نتایج ارزیابی‌های دوره‌ای، به منظور مشخص شدن وضعیت پیشرفت در روند توانبخشی و تعریف مجدد برنامه فوق در صورت پسرقت فرد

۴-۱۰- مستندسازی جلسات ارزیابی های اولیه و دوره‌ای (حداقل یک بار در سال) به صورت فایل تصویری (مشخص شده با نام و نام خانوادگی توانخواه و تاریخ ارزیابی)

۴-۱۱- آماده سازی فرد و خانواده جهت دستیابی به سطوح بالاتر

ماده ۵

خدمات

۵-۱: خدمات آموزشی توانبخشی

- ارائه خدمات توانبخشی (فیزیوتراپی، کاردرمانی و ....) مورد نیاز هر فرد تا رسیدن به حداکثر سطح عملکرد
- مشاوره روانشناسی و بررسی مشکلات روانی فرد و خانواده و آموزش مهارت های روانی و اجتماعی لازم
- ارائه خدمات آموزشی در زمینه مهارت های روزمره زندگی، مهارت های خودیاری، انتقال و سایر مراقبت‌های فردی لازم
- آماده‌سازی توانخواهان و آموزش آنان جهت استفاده از وسایل کمک توانبخشی (ویلچر، عصا، واکر و ....)
- آموزش حرفه‌ای متناسب با سطح آسیب نظیر آموزش رایانه، فعالیت‌های هنری و ....

- آموزش خانواده و مراقبین در زمینه های مرتبط با توانبخشی فرد
- مشاوره تغذیه‌ای با در نظر گرفتن شرایط جسمی و فیزیولوژیک فرد

۵-۲: توانبخشی با هنر و ورزش

- مجموعه اقدامات هنری (در یکی از رشته‌های تجسمی، نمایشی یا موسیقی) در راستای تسهیل دسترسی توانخواهان به اهداف توانمندسازی
- مجموعه اقدامات ورزشی در راستای افزایش نشاط و بهبود شرایط جسمی و افزایش مهارت‌های اجتماعی توانخواهان

تبصره ۱: ساعت فعالیت (و نه لزوما حضور خدمت گیرندگان) در این مراکز ساعت ۸ صبح الی ۱۳ و روزهای پنجشنبه از ساعت ۸ صبح الی ۱۲ بوده و در هر روز ارائه حداقل ۳ ساعت خدمات توانبخشی - آموزشی به فرد یا خانواده (مگر در موارد شیرخوارگی یا بیقراری یا معلولیت شدید توانخواه) الزامی است.

تبصره ۲: این مراکز در صورت نیاز و با هماهنگی سازمان بهزیستی می‌توانند در نوبت بعدازظهر نیز ارائه خدمت نمایند. ساعت کار در نوبت بعداز ظهر می‌تواند در محدوده ساعت ۱۳ تا ۲۱ باشد.

تبصره ۳: فعالیت بعدازظهر مراکز می‌تواند ادامه فعالیت نوبت صبح و یا ارائه خدمات در قالب بند ۳-۱ این دستورالعمل یا برگزاری کلاس‌های آموزشی، ورزشی، هنردرمانی و یا تقویت تحصیلی ویژه گروه‌های هدف سازمان باشد.

تبصره ۴: در صورت وجود ظرفیت خالی یارانه‌ای در نوبت صبح، مرکز می‌تواند با رعایت کلیه ضوابط و مقررات و ساعات کاری حاکم بر نوبت صبح، در نوبت بعداز ظهر نسبت به پذیرش توانخواه یارانه بگیر اقدام نماید.

تبصره ۵: شمول کمک هزینه (یارانه) به توانخواهان تحت پوشش سازمان (با یا بدون گواهی کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت)، حداقل تا ۶۵ درصد ظرفیت اسمی (در صورت تامین از سوی سازمان)، مجاز می‌باشد.

تبصره ۶: کمک هزینه (یارانه) کامل در هرماه (در صورت تامین از سوی سازمان) به ازای حداقل حضور خدمت گیرنده در مرکز، به تعداد ۱۵ روز در ماه و برخورداری از خدمات مرکز، تعلق خواهد گرفت و حضور کمتر منجر به شمول یارانه به صورت روز شمار خواهد گردید ولیکن در تمام روزهای فعالیت مرکز، خدمت گیرندگان مجاز به حضور در مرکز و دریافت خدمات بوده و مرکز موظف به پاسخگویی است.

تبصره ۷: شمول کمک هزینه (یارانه) این مرکز به توانخواهان بهره مند از خدمات و کمک هزینه مراکز مراقبتی یا توانبخشی ویژه اختلالات دهانی، بلع و تغذیه تابعه سازمان یا توانخواهان برخوردار از مستمری، حق پرستاری، وسایل کمک توانبخشی و ... بلامانع است.

تبصره ۸: در صورت بروز شرایط اجتماعی خاص (با اطلاع رسانی سازمان) و یا اعلام نیاز مکتوب خانواده (حداکثر یک

۲ فرمول محاسبه روز شمار یارانه هر توانخواه، در هر ماه: تعداد روز حضور در مرکز * {۱۵ / سرانه یارانه مرکز}

ماه در سال برای هر فرد، با تایید بهزیستی شهرستان)، امکان ارائه بسته خدمات توانبخشی ترکیبی (حضوری + از راه دور) توسط مرکز، با پوشش کمک هزینه (یارانه)، وجود دارد.

تبصره ۹: واریز کمک هزینه (یارانه) تشویقی برای افراد ترخیصی که موفق به افزایش سطح مشارکت اجتماعی و ورود به مدرسه، دانشگاه، محیط های کاری و یا خوداشتغالی، ازدواج و بازگشت به زندگی خانوادگی گردیده اند، در صورت تامین اعتبار و نبود فرد جایگزین، تا دو ماه ادامه خواهد داشت.

تبصره ۱۰: تامین و سرو میان وعده در نوبت صبح و بعدازظهر (به انتخاب مرکز) در تمام هفته الزامی است و در صورت پرداخت کمک هزینه بهبود تغذیه توانخواهان توسط سازمان، سرو میان وعده مطابق با شیوه نامه ابلاغی از سوی دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان، مورد تاکید است.

تبصره ۱۱: اعضاء تیم توانبخشی ملزم به ارزیابی شیوه غذا خوردن، بررسی مشکلات و اختلالات موجود، تجویز وسایل کمکی و ارائه آموزش های لازم در خصوص وضعیت بدنی مطلوب به گروه هدف در ساعت سرو میان وعده می باشند.

تبصره ۱۲: ارائه آموزش های مرتبط با بهداشت دهان و دندان گروه هدف، تحت نظارت کارشناس و یا مربی آموزش دیده در ذیل طرح گلخند سازمان بهزیستی (در استان هایی که طرح اجرایی شده است)، الزامی است.

ماده ۶

نیروی انسانی

۶-۱: نیروی انسانی تخصصی

- مسئول فنی: بصورت تمام وقت
- کارشناس فیزیوتراپی: یک نفر تمام وقت
- کارشناس کاردرمانی: یک نفر تمام وقت
- کارشناس گفتاردرمانی: یک نفر پاره وقت دو روز در هفته
- کارشناس روان شناسی یک نفر دو روز در هفته
- کارشناس تغذیه: یک نفر هر چهار ماه یک بار
- مربی آموزشی: دو نفر تمام وقت
- مربی امور هنری و ورزشی: هفته ای ۱۲ ساعت

تبصره ۱: هریک از نیروی انسانی تخصصی (به جز مربی) در صورت انطباق شرایط با مسئول فنی، می تواند به عنوان مسئول فنی معرفی شود.

تبصره ۲: مربی آموزشی در صورت گذراندن دوره هنری و ورزشی مورد تایید سازمان بهزیستی کشور می تواند به طور همزمان به عنوان مربی هنری و ورزشی انجام وظیفه نماید.

تبصره ۳: متناسب با نیاز خدمت گیرندگان و با ارائه مستندات توسط مسئول فنی به بهزیستی شهرستان، امکان جایگزین کردن بخشی از زمان موظف حضور فیزیوتراپیست، کاردرمانگر و گفتاردرمانگر، با یکدیگر وجود دارد.

تبصره ۴: در مناطق کم برخوردار که امکان بکارگیری کارشناس تمام وقت فیزیوتراپی یا کاردرمانی وجود ندارد بکارگیری کارشناس حرکات اصلاحی یا دستیار فیزیوتراپی یا دستیار کاردرمانی (هر سه با حداقل یک سال سابقه کار مرتبط) و فعالیت این افراد مطابق با برنامه تدوین شده توسط کارشناس کاردرمانی و فیزیوتراپی وجود دارد. حداکثر زمان مجاز برای استفاده از افراد جایگزین، برای هر یک از کارشناسان فیزیوتراپیست یا کادرمانگر، ۲ روز خواهد بود.

۶-۲: نیروی انسانی غیر تخصصی

- خدمه یک نفر

تبصره ۵: تعداد کارکنان پیشنهادی در این دستورالعمل مربوط به مرکز با ظرفیت ۵۰ نفر خدمت گیرنده بوده و لذا در مراکز با ظرفیت بالاتر و یا پایین تر به نسبت باید تعداد نیروی انسانی مشخص گردد

تبصره ۶: کلیه کارکنان هر مرکز موظف به شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط که از سوی سازمان بهزیستی کشور مشخص می‌شود، خواهند بود.

ماده ۷

شرح وظایف نیروی انسانی

۷-۱: کارشناس فیزیوتراپی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هر یک از افراد دریافت کننده خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارائه حداقل یک جلسه خدمت به افراد نیازمند به فیزیوتراپی
- هدایت خاصیت انعطاف پذیری سیستم عصبی (نوروپلاستیسیته) در جهت صحیح
- بهبود انعطاف پذیری در مفاصل (جهت جلوگیری از کوتاهی‌های عضلانی و خشکی مفاصل به علت بی حرکتی)
- ارزیابی قدرت عضلات اندام‌ها به صورت فعال، به منظور ارتقا فرد از یک سطح پایین تر به سطح بالاتر
- آموزش‌های حرکتی و تمرینات متمرکز
- آموزش وضعیت‌های صحیح ایستادن و راه رفتن به فرد و خانواده وی
- ارزیابی حسی و به کارگیری تکنیک‌های بازگشت حسی
- آموزش نحوه انجام تمرینات عملکردی با توجه به شرایط فرد
- تنظیم یک برنامه منظم جهت افزایش هماهنگی و تعادل میان گروه‌های عضلانی در وضعیت‌های مختلف که با توجه به شرایط و پیشرفت فرد تغییر می‌یابد.
- آموزش توانخواهان در خصوص نحوه استفاده از وسایل کمک توانبخشی (ویلچر، عصا، واکر و ...)

۲-۷: کارشناس کاردرمانی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هریک از افراد دریافت کننده خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارزیابی حسی و حرکتی و تعیین پیش آگهی، هدف و برنامه درمانی، ثبت دقیق جلسات درمانی و ارزشیابی دوره‌ای توانخواهان
- ارائه حداقل ۲ جلسه خدمت به افراد نیازمند به کاردرمانی
- بهبود توانایی‌های حسی حرکتی
- آموزش یا بازآموزی مهارت‌های مورد نیاز برای انجام فعالیت‌های روزمره مانند نظافت شخصی، آماده کردن غذا و ...
- مشاوره و انجام اقدامات و تمهیدات لازم جهت انطباق فرد با وضعیت جدید در محل زندگی و کار باشد.
- اقدامات کاردرمانی ذهنی برای پرورش و تقویت توانایی‌های پایه شناختی توانخواهان بویژه در آسیب‌های وارده به CNS
- آموزش استراتژی‌های جبرانی در انجام فعالیت‌ها
- برنامه‌ریزی حرکتی برای توانخواه و شکستن فعالیت‌ها به اجزای کوچکتر و آموزش ترتیب و توالی حرکات
- کمک به فرد در توسعه و استفاده از اوقات فراغت خود به منظور ارتقاء سلامت، استقلال آنها، و کیفیت زندگی آنها.
- آموزش به خانواده به منظور پیگیری اقدامات درمانی در منزل
- ارائه مشاوره در زمینه تهیه اسپلنت و وسایل کمک توانبخشی

۳-۷: کارشناس گفتاردرمانی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هریک از افراد دریافت کننده خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ثبت دقیق جلسات درمانی و ارزشیابی دوره‌ای توانخواهان
- ارزیابی حواس، ارزیابی ویژگی‌های ساختاری عملکردی منطقه دهانی، ارزیابی ویژگی‌های رفتاری، مهارت‌های دیداری و شنیداری، ویژگی‌های شناختی، ویژگی‌های زبانی و گفتاری و مدیریت اختلالات موجود در زمینه‌های مذکور جهت زبان آموزی و تسهیل گفتار
- ارزیابی اختلالات بلع و ارائه برنامه درمانی
- ارائه خدمات مرتبط با مدیریت مشکلات تنفسی و کنترل آبریزش دهان
- مشاهده وضعیت تغذیه توانخواهان در مرکز و رفع نواقص

۴-۷: کارشناس روانشناسی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- تشکیل پرونده، نوشتن شرح حال و تاریخچه، تعیین اهداف و برنامه درمانی آموزشی برای هر یک از افراد دریافت کننده خدمت
- ثبت گزارشات و نتایج مداخلات درمانی (مستندسازی اقدامات در پرونده)
- ارزیابی بالینی
- همکاری با تیم توانبخشی در تدوین طرح توانبخشی فرد
- مصاحبه و مشاوره با فرد و خانواده
- انتقال تجارب توانخواهان موفق به سایر توانخواهان از طریق برگزاری جلسات مشترک
- گروه درمانی
- آموزش مهارت‌های زندگی به فرد و خانواده (مهارت‌های برقراری ارتباط، حل مسئله، مقابله با فشار روانی، مدیریت بحران و ...)
- هدایت و ارجاع خانواده‌ها و یا توانخواهان به مراکز مشاوره ژنتیک تحت نظارت سازمان (از طریق ارائه معرفی نامه برای برخورداری از خدمت ویزیت ژنتیک به صورت رایگان)
- هدایت و ارجاع خانواده‌های کودکان واجد شرایط و در سنین پیش دبستانی، برای حضور در مهدکودک و یا کلاس‌های پیش دبستانی و دریافت خدمات

۵-۷: مربی آموزشی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- اجرای برنامه‌های آموزشی و توانبخشی تدوین شده توسط تیم تخصصی، تحت نظارت کارشناسان مربوطه
- ارائه فعالیت‌های مناسب برای توانخواهان در راستای اهداف توانبخشی
- ثبت و گزارش اقدامات و نتایج حاصله

۶-۷: مربی امور هنری و ورزشی

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- اقدامات هنری در رشته‌های تجسمی یا نمایشی یا موسیقی با هماهنگی تیم توانبخشی مرکز و در راستای توانمندسازی توانخواهان
- پیش بینی برنامه‌های ورزشی و بازی، با هماهنگی تیم توانبخشی مرکز و با هدف افزایش سطح نشاط و ارتقاء مهارت‌های بدنی و اجتماعی توانخواهان

۷-۷: کارشناس تغذیه

- حضور در مرکز منطبق با دستورالعمل
- ارزیابی تخصصی
- ارائه مشاوره تغذیه به توانخواهان
- آموزش خانواده توانخواهان در زمینه برنامه غذایی مناسب و وضعیت محیطی و بدنی مطلوب فرد در زمان

تغذیه

- تشکیل پرونده و ثبت اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

ماده ۸

فضای فیزیکی

فضای مرکز باید جهت دسترسی و سهولت تردد توانخواهان کاملاً مناسب‌سازی شده و دارای فضاهای زیر باشد:

- اتاق فیزیوتراپی: با مساحت حداقل ۱۲ متر مربع
- اتاق کاردرمانی و آموزش فعالیت‌های روزمره زندگی (ADL): با مساحت حداقل ۲۴ متر مربع
- اتاق توانبخشی آموزشی: با مساحت حداقل ۱۲ متر مربع
- اتاق روانشناس، گفتاردرمانگر و کارشناس تغذیه با مساحت حداقل ۹ متر مربع
- فضای مناسب فعالیت‌های هنری و ورزشی
- آبدارخانه
- سرویس بهداشتی به ازای هر ۲۵ نفر یک سرویس

ماده ۹

تجهیزات و لوازم تخصصی

۹-۱: تجهیزات پزشکی و کمک توانبخشی

- تخت معاینه
- ویلچر
- واکر ساده و چرخدار
- انواع عصا

۹-۲: تجهیزات فیزیوتراپی و کاردرمانی

تجهیزات الکتروتراپی:

Electrical Stimulator (FES+TNS)

تجهیزات مکانوتراپی بر اساس نظر کارشناس مربوطه

تجهیزات کاردرمانی:

- Trau Band
- Hand Exercise
- Standing Table
- Tilt – Board
- Parallel Bar
- Roller

- Ladder
- Weight Cuff
- Wedge

- وسایل آموزش ADL و IADL
- انواع پازل
- تقویت کننده عملکرد اندام فوقانی
- تشک
- پاراوان
- تخت درمان
- توپ CP در سایزهای مختلف
- تجهیزات و موارد مورد استفاده در رویکرد SI
- وسایل ساخت اسپلنت
- تردمیل

تبصره: اتاق کاردرمانی باید مفروش به کف پوش ایمن باشد.

۹-۳: تجهیزات هنری و ورزشی

- متناسب با اقدامات هنری جاری در مرکز در رشته‌های تجسمی یا نمایشی یا موسیقی
- لوازم مورد نیاز فعالیت‌های ورزشی نظیر فوتبال، والیبال، بدمینتون، تنیس روی میز، شطرنج و ....

۹-۴: تجهیزات توانبخشی از راه دور

- یک دستگاه رایانه مجهز به اسپیکر، میکروفون و وب‌کم و با امکان دسترسی به اینترنت.

نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی
کارشناس	ریس گروه	معاون دفتر	مدیر کل دفتر	معاون
زهرا احمدی	دکتر مریم پورسید	مجید عابدی	دکتر زهرا نوع پرست	دکتر فاطمه عباسی